

ni danda'aa?]' jedhe. Ergamaan Rabbiis ni jedhan: **Rabbiin bareedadha, bareedinna ni jaallata. Garuu kibir(boonun) jechuun haqa baxar (fudhachuu didu, tuffachuu, itti qoosu) fi namoota gadi xiqqeessudha.**" (Sahih Muslim)

Hadiisa kana yoo ilaallu nuti eessa jirraa? Haqa fudhataa jirraa? Namni yommuu waa'ee Islaama nutti haasawu yookiin Qur'aanan nu gorsu isarraa ni fudhannaa? Of tuulun badaa fi dhuma hamatti nama geessu Ergaa Rabbii fudhachuu didudha. Qur'aana fi hadiisa fudhachuu didu fi itti qoosudha, ibaada Rabbii irraa garagaluu fi itti boonudha. Dhugumatti Rabbiin warroota kanniini adabbii hamaa waadaa seenefii jira.

وَإِذَا نَتَلَىٰ عَلَيْهِ ءَايَاتِنَا وَلَّىٰ مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِي
أُذُنِهِ قِرَاءًا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

“Yeroo keeyyatoonni (Aayanni) Keenya isarratti dubbifamtu, akka waan hin dhaga'initti, akka waan gurra isaa lamaan keessa duudummaan jiru boonaa ta'ee irraa garagala. Adaba laalessaan isa gammachiisi.” Suuraa Luqmaan 31:7

“Gooftan keessan ni jedhe “Na kadhaa isiniifan awwaadhaa. Dhugumatti warroonni Ana gabbaruu irraa boonan salphattoota ta'anii Jahaannam seenuf jiru.” Al-Gaafir 40:60

Gosoota Boonu

Boonun gosoota baay'ee qaba. Isaan keessaa mee muraasa maqaa haa dhofnu.

- 1.“Akkuma armaan olitti jedhame yommuu namtichi haqa fudhatuu diduu fi haqa faalleessuf mormii sobaa yommuu dhiheessu namtichi kuni of tuulaa jira jechuudha.
- 2.Yommuu namtichi bareedinna, qabeenya, uffata gaarii, nyaata, mana ofii dinqisifachuun namoota biroo ol of guddisee of ilaaludha. Qabeenya ofii dinqisifachuun ani hundaa olii jedhe yommuu yaadu of tuulaa jira jechuudha.”

Qur'aanni namticha hiriyyaa isaatin qabeenyan of tuulaa itti haasawu haala kanaan nu hima. “Inni fuduraa (firaafire) qabaa ture. Hiriyyaa isaa waliin osoo haasawu”Anatu qabeenyan si caala. Gosaanis sirra jabaadha.”jedheen.” Suuraa Al-Kahf 18:34

Meeqa keenyatu qabeenya fi gosaan of tuula. Namoota nuu gadii akka namaatti isaan hin lakkoofnu. Gonkumaa qabeenyi qabnu nurra kan hin fudhatamne goone ilaalla. Qabeenya fi sadarkaa keenyan namoota miidhuf yaalla.

- 3.**Beekumsaan of tuulu**– namoonni tokko tokko akka waan waa hundaa beekanuu beekumsa xiqqishuu qabanitti of tuulu. Ni beeknaa malee hin beeknu hin jedhan.

Miidhaa fi dhuma boonu

Akkuma Aayatoota Qur'aana armaan olii keessatti ilaalle boonun badii guddaaf nama saaxila. Namni sababa of tuulutin haqa ibidarraa isa baraaru dhiisa. Haqaaf osoo hin ta'in jalqaba fedhii ofiitif bitama. Yoo haqa fudhate hordofe namoonni gadi na xiqqeessu danda'u, ani isa caalaa beekadha kanatu haqa

Kuni hundi sababa isaan addunyaa irratti garmalee of tuulanii fi daangaa darbaniif. Of tuulun daangaa Rabbii nama wallaalchisa. Namoota irratti daangaa akka darban nama godha.

فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَلَيْسَ مَثْوًى
الْمُتَكَبِّرِينَ

“Ishee keessatti kan haftan ta’aati balbaloota Jahannam seenaa,” isaanin jedhama. Dhugumatti teesson warroota boonanii waa fokkate!” Suura An-Nahl 16:29

Qoricha of tuuluu

Hirriba itti lixne keessaa dammaqne of tuuluf qoricha yoo itti barbaanne ni arganna. Dhibee of tuulu fayyisuuf:

1.Of beeku– ani eenyu jedhanii of gaafachu barbaachisa. Eessarra dhufe, garamitti deema jira, eessan jira jedhanii of gaafachudha. Bishaan furrrii fakaatu irraa uumame. Kanaafu anaaf of tuulun ni malaa? Amma bakki jiru eessa? Humnaa kiyya qofaan as gahe? Humnaa fi beekumsa kiyyaan as gahe, qabeenya argadhe yoo jedhe, wanta Qaarun irra gahe hubachuun qaba. Qaarun qabeenya baay’een kennameef. Sadaqaa kennadhu yoo jedhamu, ‘Sadaqaa maalii! Kuni qabeenya kiyya, humnaa fi beekumsa kiyyaan argadhe’ jedhe of tuule. Dhumni isaa maal ta’e ree? Isaa fi qabeenya isaa ardiin akka liqimsitu Rabbiin godhe. Kanaafu wanta Rabbiin naa kenne irratti akkamitti boonaa? Yeroo fedhe narraa fudhata. San booda harka qullaa hafa.

Beekumsaanis akkamitti boonaa? Meeqa kamtu beekumsa qaba osoo jedhu maraata ta’e. Beekumsi ani argadhees Rabbirraayi, yoo fedhe sammuu irraa ni haaqa. Kanaafu of tuulun akkamitti naaf malaa/ta’aa? Jenne of haa gaafannu. Mee naannoo keenya haa mil’annu namoonni of tuulan dhumni isaani maal akka ta’e. Gariin dhibeedhaan rakkatu, gariin qabeenyi qaban guutun jalaa barbadaa’a, gariin salphinna keessaa hin baanetti taruu... Baruumsa isaan irraa fudhachuun gadi of qabuu qabna.

2.Cubbuu fi dogongora ofii waliin ko’oomu– namni cubbuu ofii yoo irraanfatu fi dogongora namoota yommuu barbaadu, boonaa ardii irra adeema. Namni cubbuu ofii yommuu beeku hangam akka dadhabaa ta’e ni beeka. Hojii gaggaari baay’ee yommuu hojjattu sheyxaanni cubbuu kee si irraanfachisuun akka boontu si godha. Ergasii waxmadii isaa keessa seenta. Namoota si caalan akka tufattu si taasisa. Yaada isaani akka hin fudhanne si godha. Karaa kanaan sheyxaanni namoota amantii keessaa isaan baasa. Kanaafu hojii kee baay’ee yommuu sitti fakkaatu cubbuu kee yaadadhu of gadi qabi. Namoonni baay’een hojii gaarii si caala akka hojjatan yaadadhu. Hojiiin gaariin kamiyyuu ati hojjattu mataa keetif carraaqa akka jirtu beeki- sadaqaa yoo kennatte guyyaa Qiyaama mindaa argachuuf deemta, namoota karaa sirritti yoo qajeelchite boru mindaa argatta. Kanaafu mataa keetif carraaqa jirta. Hojii gaarin of tuulun nuuf ni malaa ree?

Hojii gaarii san kan hojjatu mataa keetin osoo hin ta’in hayyama Rabbiitin akka ta’e hubadhu. Cubbuu irraas kan eeggamte rahmata Rabbiitin akka ta’e beeki. Namoota meeqatu cubbuu keessatti borcamuun jireenya isaani balleessaa jiru. Osoo rahmanni Rabbii si bira jiraachu baate silaa atillee akka isaani akka

taatu yaadadhu. ‘Rabbii kanarraa na baraaref galanni haa galu.’ Jedhi. Hangam dadhabaa akka taate hubadhu. Cubbuu irraayis eeggamu hin dandeessu rahmanni Rabbii si bira yoo hin jiraatin, hojii gaariis hin hojjattu Rabbiin yoo hin hayyamiin. Hangam dadhaboodha nuti! Kanaafu of tuulun nuuf ni malaa ree?

3. Dogongora ofii amanuu– namoonni yommuu dogongoran yaada sadarkaan kiyya ni hir’ata jedhuun dogongora ofii sirrii akka ta’ee mirkaneessuf carraaqu, hin amanan. Kuni immoo of tuuludha. Yommuu dogongorte, ‘Dogongorri kiyya, amane jira.’ jedhii yeroodhan rakkoon akka hin uumamne balbala itti cufi. Hin mormiin. Sadarkaan kee gadi hin bu’u hin sodaatin.

4. Miidhaa of tuulu hubachuu– dhumni namoota of tuulanii maal akka ta’ee hubachuun of tuulu irraa fagaachu dandeenya. Dhumni isaan dhaqabe nullee akka hin dhaqabne barnoota irraa fudhachuu qabna.

5. Du’aayi gochuu– sheyxaanni karaa hin beekamne adda addaatin nama gowwomsa. Sheyxaana irraa tiikfamuuf karaan tokkichi du’aayi gochuu, Rabbiiti mangafachuu fi beekumsa barbaadudha. Yommuu sheyxaanni akka of tuultu si taasisu, “A’uzu billahi mina sheyxaani rajim.” ?rra deeddebi’i jedhi. Badi asii jedhiin. ‘Yaa Rabbii boonu irraa na tiksii. Sheyxaana irraa na tiksii.’ Jedhii Rabbitti warwaadhu.

6. Ol guddisanii of yaadu dhiisu– karaan biraan sheyxaanni nama ittiin gowwomsa, ‘Ani beekadha, yaadni kiyya hunda caala, ani nama hundarra gaariidha...’ yaadota jedhan qalbii irratti darba. Yaadonni akkana yommuu sitti dhufan A’uzu billahi mina sheyxaani rajim’ jedhi. Sammuu fi gurra kee banaa godhii yaada namoota biroo dhageefadhu. Of gadi qabi. Namni akkuma Rabbii jedhe of gadi qabuun sadarkaa fi jaalalli isaa dabalamaaf. Kan of tuulu immoo wanti inni argatu jibbaa fi salphinna. Namoota waliin barnoota irraa fudhachuuf yookiin gara daandii sirritti qajeelchuf yoo ta’ee malee guddinna kee itti agarsiisuf isaan waliin hin mormiin.

Barreefama har’aa Aayatoota Qur’aanatiin gudunfa.

وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ

مُخَنَالٍ فَخُورٍ ﴿١٨﴾

وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَأَغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ

الْحَمِيرِ ﴿١٩﴾

“Boonaa maddi boqoo kee namoota irraa hin garagalchiin. Dachii keessas of tuulaa hin deemin. Dhugumatti Rabbiin of tuulaa, of dhaadaa hundaa hin jaallatu. Deemsa kee keessatti giddu galeessa ta’i; sagalee keetis gadi qabi. Dhugumatti irra jibbamaan sagalee sagalee harreeti.” (Suuraa Luqmaan 31:18-19)

Alhamdulillah Rabbil Aalamiin. Yaa Rabbii qalbii teenya boonuu irraa qulqulleessi. Warroota si jadhanii gadi of qaban keessaa nu taasisi.

Date Created

March 2016

Author
admin